

Hvem hjælper med at sige stop, når en bilist med demens ikke længere bør køre bil?

Af Marlene Rishøj Kjær og Jette Ravn, trafikikkerhedsspecialister og partnere i Erfarne Bilister

En ny undersøgelse foretaget af GF Forsikringsfond, GF Fonden, har sat fokus på bilkørsel og trafikfarlige sygdomme som f.eks. demens. Det er et emne, der optager mange pårørende, og som ofte kan være konfliktfyldt.

En af de første problemstillinger, der melder sig på banen, hvis man får en demenssygdom er, hvornår kørekortet skal lægges på hylden.

GF Fonden, der arbejder med trafikikkerhed, har i samarbejde med Erfarne Bilister netop gennemført et projekt om demens og bilkørsel. Som en del af projektet er 1006 danskere blevet spurgt, om deres holdninger til emnet, og sundhedsfaglige personer er blevet interviewet om deres erfaringer.

Undersøgelsen viser, at langt de fleste voksne over 45 år ikke har drøftet med deres familie, hvem der skal tage snakken med en given pårørende om at aflevere kørekortet, hvis det bliver nødvendigt. Faktisk er det kun tre ud af 10, som har aftalt, at de skal tale om det, hvis en af dem får en sygdom, der betyder, at de skal stoppe med at køre bil.

Den nødvendige samtale er svær

Bilen er for mange en meget vigtig livline, og den person, der tager emnet op, vil ikke altid blive mødt med forståelse af den pågældende bilist. Den nødvendige samtale, om at det er tid til at lægge kørekortet, er ofte svær og kan let blive konfliktfyldt. Så hvem skal tage den? En nær pårørende? Ens praktiserende læge eller en anden sundhedsfaglig person, og hvem har ansvaret for, at det sker?

Et andet resultat fra spørgeskemaundersøgelsen viser, at syv ud af 10 mener, at den praktiserende læge skal tage samtalen om kørselsstop med en patient, hvis han eller hun får en trafikfarlig sygdom som f.eks. demens. Men det forekommer ikke så naturligt som tidligere, hvor alle ældre bilister over 75 år skulle til lægen i forbindelse med, at deres kørekort skulle fornyes.

Større ansvar hos de pårørende

Siden loven blev ændret i 2017, har pårørende til mennesker med demens og andre trafikfarlige sygdomme derfor fået et større ansvar i forhold til at tale om bilkørsel og kørselsstop. Og det skræmmer nogen.

Nogle af de pårørende forklarer, hvorfor det er svært:

- "Der er nok ingen, der vil juble. Det er jo et kapitel af ens liv, der lukkes af for"
- "Det ville fjerne så meget livskvalitet, at han ville sygne hen og dø. Det at kunne køre en lille tur holder ham i live. Skal jeg fratage ham livet?"
- "Hvis man ikke selv har opfattet, at man ikke kører trafikikkert, kan det være svært at forstå og acceptere, at andre synes det. Det betyder jo, at der er noget galt med én, psykisk eller fysisk"
- "Den, det handler om, har måske ikke selv erkendt sin sygdom"

En stærk følelsesmæssig oplevelse

Demenskoordinator i Stevn kommune, Line Henriksen har også erfaret, at det er en stærk følelsesmæssig oplevelse, når en bilist med en demenssygdom får taget sit kørekort; en oplevelse, der sætter sig dybt i kroppens hukommelse.

Line har flere gange været den, der påmindede bilstjerne om, at de ikke længere måtte køre bil. "De husker det som om, det var mig, der tog kørekortet fra dem; og det minde bliver hos dem længe efter, deres demenssygdom har fået dem til at glemme meget andet," siger Line.

Konflikter i familien

To ud af tre danskere forventer, at det er børnene eller ægtefællen, som skal tage snakken med den pårørende, hvis den dag kommer, hvor det ikke længere er forsvarligt, at de kører bil. En deltager i en pårørendegruppe til demensramte fortalte, at hun

længe, men uden held havde prøvet at få sin mand til at indstille kørslen. Det skete først en dag, hvor sønnen var ude at køre en tur med sin far, som kørte af vejen og endte ude på marken. Så sagde sønnen stop, og først da accepterede manden, at det var slut med at køre bil.

Undersøgelsen viser også, at seks ud af 10 enten er helt enige eller delvist enige i, at det vil skabe flere konflikter i familien, hvis man skal tage snakken, at det er ved tid til, at lade kørekortet gå på pension.

"Det er jo altid svært at være den, der skal fortælle de dårlige nyheder. Men det må jo gøres. Og vedkommende bliver nok vred på en"

Dialogkort skal hjælpe samtalen på vej

Nu, hvor bilister på 75 år og derover ikke længere skal til deres egen læge i forbindelse med kørekortsfornyelse, er der opstået en bekymring blandt de pårørende. Seks ud af 10 adspurgte er bange for, at det vil skabe flere farlige situationer i trafikken, hvis det ikke bliver opdaget, at en ældre bilist med en trafikfarlig sygdom fortsætter med at køre bil.

Derfor har GF Fonden som en del af projektet udviklet en række dialogspørgsmål, som pårørende kan tage udgangspunkt i, hvis de står i den situation, at de skal tage en snak om demens, bilkørsel og kørselsstop.

Fem spørgsmål til forberedelse af snakken:

- Hvis du er bekymret for, om et familiemedlem er rask nok til at køre bil, er det så i orden at kontakte personens læge og bede lægen om at tage emnet op? Hvorfor? Hvorfor ikke?
- Hvem synes du har ansvaret for at tage kørekortet fra en person med f.eks. demens? Er det dig som pårørende, lægen, politiet eller en helt fjerde?
- Hvad ville du gøre, hvis du fandt ud af, at dit familiemedlem havde været indblandet i flere farlige situationer i trafikken?
- Hvornår præcist bør man stoppe med at køre bil, f.eks. ved demens? Er det allerede ved mistanken om demens? Er det i forbindelse med udredningen, eller først når diagnosen er stillet?
- Hvis man ikke længere må køre bil, er det så sikkert nok at køre på knallert, elcykel eller cykel i stedet for?

Fem spørgsmål til den svære snak:

- Hvordan går det egentlig med at køre bil for tiden? Hvornår har du sidst været ude at køre? Kører du stadig meget/lidt eller...?
- Når du på et tidspunkt ikke længere bør køre

bil, hvem synes du så skal fortælle dig det?

- Er det mig, der skal sige stop, eller vil du hellere have, at din læge gør det? Hvis det er lægen, skal jeg så tage med dig til lægen - eller vil du gerne have en anden med?
- Når du på et tidspunkt ikke længere kører bil, hvordan forestiller du dig så, at du kan komme ud at handle, på besøg, i klubben/til motion/til foredrag osv.?
- Hvem vil du gerne have til at hjælpe dig med at komme rundt? Her kan du f.eks. tilbyde at være chauffør. Eller måske kan børnebørn, naboer eller andre tæt på hjælpe med kørsel. Du kan også tilbyde at undersøge bus- og togekøreplaner, flextrafik eller hvad det koster at køre i taxa.

Dialogspørgsmål og andet relevant materiale kan findes [ved at klikke her](#).

Erfarnebilister.dk har lavet en film om Orlas kone og svigersøn, der taler om, hvordan de forberedte sig til snakken med Orla om, han skulle stoppe med at køre bil. Orla har Alzheimer.

[Du finder filmen ved at klikke her](#).